

Visa bibliotēka tavā kabatā

E-grāmatu lasītāju skaits Latvijā aug nesteidzīgi

Latvijā joprojām gausi ienāk tās cilvēces izgudrojums kā elektroniskā grāmata jeb e-grāmata. Lai arī attiecībā pret parasto, drukāto, e-grāmatai ir daudzas priekšrocības, cilvēki nostalgiski vēlas pieskarties, sajūst, sasmaržot un citādi izbaudīt tradicionālo informācijas nesēju.

IMANTS KAZIŅUNS

Lietotāju skaits strauji palielinājās pandēmijas laikā

Nākamā gada janvārī apritēs četri gadi, kopš darbu sākusī projekta "Trešais tēva dēls" elektronisko grāmatu bibliotēka 3td.lv. Tā darbojas ar Kultūras ministrijas atbalstu, un tās pakļautībā esošais Kultūras informācijas sistēmu centrs slēdz līgumus ar grāmatu izdevējiem par e-grāmatu izvietošanu 3td.lv.

3td.lv uzturētāja, kompānijas "TietoEVRY" grupas uzņēmuma "Tieto Latvia" pārstāve, funkcionālā konsultante Aiga Grēniņa stāsta, ka izdevniecība "Zvaigzne ABC" pašlaik Latvijā ir vienīgais uzņēmums, kas piedāvā tik plašu e-grāmatu klāstu šai bibliotēkai. Viņa arī teic, ka pirmā šāda veida grāmata bija nopērkama "Zvaigznē" jau 2010. gadā. (Šobrīd vietnē zvaigzne.lv tirdzniecībā

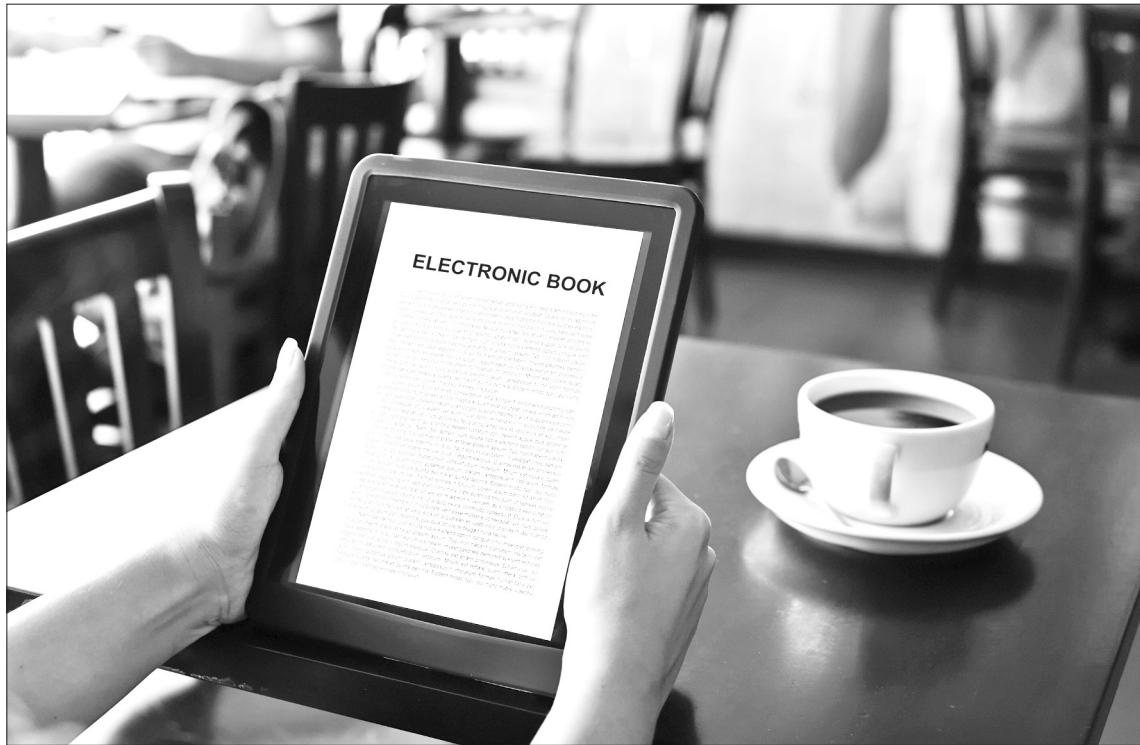
ir ap diviem tūkstošiem elektronisko grāmatu — aut.) Līdz ar to arī 3td.lv platformā tieši "Zvaigznes" grāmatas ir visplašāk pieejamās — pašlaik ap 550 vienību. Skaits mainās, un tas notiek līguma nosacījumu dēļ, nosakot konkrētu pārdošanas laiku, līdzīgi kā tas ir parastajās grāmatniecās.

3td.lv grāmatas lasīt var bez maksas. Aiga Grēniņa teic, ka platformas lietotāju skaits strauji augs pandēmijas laikā, kad attālināta piekļuve grāmatām daudziem bija vienīgais veids, kā apmierināt vēlmi pēc lasīšanas. Šogad rudenī platformā reģistrēto lietotāju skaits ir 17,5 tūkstoši. Par tās izmantotāju var kļūt tikai tie, kuri ir fiziskās bibliotēkas lasītāji, tomēr daļa no viņiem izvēlas grāmatas lasīt tikai elektroniskajā formātā.

Līdzās "Zvaigznei ABC" otrs lielākais izdevējs, kas pārstāvēts 3td.lv, ir grāmatu apgāds "Mansards". Vēlāk tajā ienāca fantāzijas žanru pārstāvošs izdevējs "Prometejs", pandēmijas laikā arī "Latvijas Mediji" un pērn septembrī pievienojās izdevniecība "Jumava".

Senioriem patiek iespēja palielināt burtus

Man kā 3td.lv lietotājam intere-

PAMATOJOTIES UZ 191 MILJONU PĀRDOTO E-GRĀMATU PASAULĒ 2020. GADĀ, tiek lēsts, ka: mēnesī tika pārdotas 15,92 miljoni un attiecīgi minūtē ap 360 e-grāmatu.

sē, kāpēc kāda no piedāvātajām grāmatām pēc laika vairs nav atrodamā? Kāpēc digitālajam saturam piekļuve nav bezgalīgi ilga, turklāt neierobežotam lietotāju skaitam? Aiga Grēniņa teic, ka, tāpat kā parastajā grāmatu veikalā, arī šajā platformā darbojas līgumi starp izdevēju, grā-

matas autoru vai viņu pārstāvošo aģentūru un digitālā satura straumēšanas platformu. Līgums nosaka, cik ilgi e-grāmata var tikt izplatīta. Tiklīdz līgumā norunātais datums, e-grāmatu no sistēmas izņem. Parastajā grāmatniecā pircēji pircējas par atlaidēm, lai gan no izdevēju

puses tas nozīmē, ka šīs grāmatas nav laikus izpirktas un tuvojas līgumā atrunātais pēdējais pārdošanas datums. Lai arī 3td.lv vienai e-grāmatai vienlaikus var būt vairāki lasītāji, maksimālais lasītāju skaits ir atrunāts līgumā.

→ 7. lpp.

Pieprasītākie ir kriminālromāni, romantiskie un romāni jauniešiem

KRISTĪNE PASTARE-SKUTELE, izdevniecības "Zvaigzne ABC" pārstāve, e-grāmatu projektu vadītāja, stāsta, ka "Zvaigznē" izdod e-grāmatas kopš 2010. gada 8. marta, kad klajā nāca pirmais darbs e-formātā — Lorensa Frīmena un Jura Rubēna "Krīzes iespējas. Meditācija kā dzīves līdzsvaršanas māksla". Kopš 2012. gada e-grāmatas ir pieejamas arī "Apple Books" lietotnē (toreiz — "iBookstore"). "Zvaigznē" bija arī pirmā izdevniecība, kuras e-grāmatas kopš 2019. gada 7. janvāra kļuva pieejamas Kultūras informācijas sistēmu centra (KISC) administrētajā vietnē 3td.lv, kurā e-grāmatas attālināti savās ierīcēs var lasīt pašvaldību publisko bibliotēku reģistrētie lietotāji. Viņa arī norāda — katra jauna lietotne vai vietne šo grāmatu lasīšanai, protams, paplašina e-grāmatu lietotāju loku.

Atskatoties pagātnē, e-grāmatu lietotāju

skaits strauji pieauga pirmajos piecos gados, kopš "Zvaigznē" sāka piedāvāt e-formātu. Vēlāk lietotāju skaits nostabilizējās un pēdējo gadu laikā ir palicis aptuveni nemainīgs. Protams, mājseides laikā interese par attālināti pieejamajiem produktiem pieauga, novēroja lielāku pieprasījumu gan "Zvaigznes ABC" internetgrāmatnīcā, gan 3td.lv vietnē.

"Šobrīd "Zvaigznes ABC" internetgrāmatnīcā piedāvājam vairāk nekā 1800 e-grāmatu. Visvairāk pirkts ir mācību literatūra. Savukārt pieprasītākie daiļliteratūras žanri ir kriminālromāni, romantiskie romāni un jauniešu auditorijai paredzētie darbi. Liela interese ir arī par praktiskās psiholoģijas, personīgās izaugsmes un biznesa literatūru," stāsta Kristīne Pastare-Skutele.

Var nopirkt un lasīt uzreiz, neizejot no mājas

Nav apkopotu dati par e-grāmatu lasītāju vecumu vai dzimumu, taču novērots, ka tie lasītāji, kuri kaut reizi ir pamēģinājuši e-grāmatu lasīšanu, mēdz iegādāties atkārtoti vai lasīt tās 3td.lv. Lasītāju loks plašs — gan ārzemes dzīvojoši latvieši, kuri vēlas lasīt jaunākos darbus latviešu valodā, gan aizņemti cilvēki, kuri novērtē e-grāmatu iegādes ātrumu un lietošanas ērtumu, gan seniori, kuriem noder iespēja palielināt burtus. E-grāmatu priekšrocības novērtē arī skolēni un studen-

ti, kuri var piekļūt mācību e-grāmatām sev ērtā laikā. Tās neaizņem vietu ne plauktā, ne somā, lietotājam līdzī var būt vesela bibliotēka, tāpēc ir plašs cilvēku loks, kas to novērtē.

Tikpat daudzveidīgas ir arī ierīces un lietotnes, kuras e-grāmatu lasītāji izvēlas izmantot. Sazinoties ar klientiem, redzams, ka lietotāji lasīšanai izvēlas gan e-grāmatu lasītājus, gan viedtālrunus un planšetdatorus, gan datorus. Nav kāda konkrēta ierīces veida, kas būtu izteikti populārāks. Ierīces izvēle ir atkarīga no lietotāja ieradumiem un viņam pieejamo ierīču klāsta.

Nelegālu izplatīšanu var viegli atklāt

Stāstot par aizsardzības mehānismiem, ar kuriem nodrošinās pret nelikumīgu e-grāmatu izplatīšanu, Kristīne Pastare-Skutele saka, sākotnēji "Zvaigznes ABC" e-grāmatas tika veidotas ar "Adobe DRM" (digital rights management, tulkojumā no angļu valodas — digitālo tiesību pārvaldība) aizsardzības mehānismu, kas paredzēja, ka lietotājs var lasīt e-grāmatu kādā konkrētā savā ierīcē. Pamazām, redzot, ka lietotāji kļūst arvien atbildīgāki un apzinās digitālā satura lietošanas noteikumus, tika pieņemts lēmums pāriet uz lasītājiem draudzīgāko "Social DRM" aizsardzības mehānismu. Kopš 2016. gada 1. janvāra visas "Zvaigznes ABC" veidotās

e-grāmatas (izņemot mācību materiālus) ir ar šo aizsardzības veidu, tāpēc lasītājiem ir gan vieglāka piekļuve e-grāmatai, gan izvēle, kādās ierīcēs darbu lasīt. "Social DRM" aizsardzības mehānisms nozīmē, ka katrs e-grāmatas fails tiek iezīmēts ar konkrēta pircēja datiem. Kad tiek atklāts, ka e-grāmatas fails, piemēram, ir pieejams kādā interneta vietnē, iespējams noskaidrot, kurš bijis šī konkrētā e-grāmatas faila pircējs.

E-grāmatu nedrīkst pārdot vai nodot lietošanā citām personām. Tā ir nevis prece, bet drīzāk pakalpojums — pircējs saņem atļauju lietot e-grāmatu. Vai nākotnē šajos nosacījumos būs pārmaiņas? "Ir bijuši gadījumi, kad klienti vēlējas uzdāvināt e-grāmatu, esam palīdzējuši to veikt korekti, tāpēc tas ir iespējams," teic Kristīne Pastare-Skutele.

Jautāta, vai e-grāmata nākotnē varētu konkurēt drukāto mūsu, izdevniecības pārstāve saka: nekad neesam uzskatījuši, ka e-formāts aizstās drukātās grāmatas. Drukātām grāmatām un klātienē grāmatniecām ir sena vēsture, grāmatas ir ne tikai prece, grāmatas ir bauda. Ir lasītāji, kas īpaši novērtē noformējumu, citiem ir būtiska papīra izvēle, taktīlās sajūtas, pieskaroties grāmatas vākam un lappusēm, ir lasītāji, kuri kolekcionē grāmatas, veido mājas bibliotēku. Šiem lasītājiem e-formāts nav pievilcīgs, taču tā ir ērta alternatīva konkrētam lasītāju lokam, kuri novērtē e-formāta priekšrocības.